

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

DIREKTORAT ZA KULTURNO DEDIŠČINO

Strategija kulturne dediščine 2020–2023

2018
EVROPSKO
LETO KULTURNE
DEDIŠČINE
#EuropeForCulture

26. 11. 2019

Strategija kulturne dediščine – izhodišča

Kulturna dediščina (v nadaljnjem besedilu: dediščina) je vrednota v vseh svojih pojavnih oblikah. Dediščina Slovenije je pomemben in nedeljiv del lokalne, regionalne, nacionalne in evropske identitete, predstavlja kakovost življenjskega okolja in je ključni vir uravnoteženega razvoja regij ter države. Dediščino so z znanjem in vedenjem ustvarili, jo prepoznavajo in ohranjajo posamezniki in družba. Je dokument obstoja narodne in državne skupnosti, vseh Slovencev in Slovencev, pripadnic in pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti ter romske skupnosti, in drugih državljanov ter državljanov. Hkrati je naša dediščina s svojo pestrostjo in razprostranjenostjo po vsem ozemlju Slovenije tudi priložnost za razvoj družbe, lokalnih skupnosti in države.

Izhodišče strategije je načelo celostnega ohranjanja dediščine kot temelja nacionalne identitete, kulturne raznolikosti Slovenije (ki se prepleta z izjemno krajinsko in biotsko raznovrstnostjo), privlačnosti naše države za življenje naših državljanov, izobraževanje, razvoj, umetniško ustvarjanje, turizem in druge gospodarske dejavnosti. Je temelj sodobne ustvarjalnosti in prepoznavnosti Slovenije v mednarodni skupnosti.

Splošni cilji strategije so s pomočjo dediščine prispevati h kakovosti življenja in k bolj povezani družbi, pospešiti trajnostni razvoj Slovenije in izboljšati odnos družbe do naše dediščine.

Uresničevanje teh ciljev se v skladu z mednarodnimi pogodbami, evropskimi priporočili in Ustavo RS zagotovi na ravni države, regij in lokalnih skupnosti. Načelo celostnega ohranjanja naj se upošteva v sektorskih politikah, ukrepih in dejavnostih, povezanih z dediščino.

Načelo celostnega ohranjanja, kot izhaja iz mednarodnih pogodb,¹ katerih podpisnica je Republika Slovenija, obsega:

- uveljavitev pravice do dediščine je del človekovih pravic;
- ohranjanje dediščine in njena trajnostna uporaba spodbujata človekov družbeno-kulturni razvoj in izboljšujeta kakovost življenja;
- dediščina ima pomembno vlogo pri graditvi bolj povezane, mirne in demokratične družbe; pospešuje trajnostni razvoj, spodbuja kulturne raznolikosti in sodobne ustvarjalnosti;
- uresničevanje tega načela je mogoče doseči z bolj usklajenim sodelovanjem med vsemi javnimi, institucionalnimi in zasebnimi dejavniki.

Celostno ohranjanje dediščine ni samo dejavnost kulture, vzvodi zanj so medsektorski. Rezultati in učinki ohranjanja vplivajo na uspešnost in učinkovitost drugih sektorjev: izobraževanja, načrtovanja in urejanja prostora, kmetijstva in razvoja podeželja, gospodarstva in še posebej turizma, infrastrukture in prometa, regionalnega razvoja, raziskav ter zdravstva in socialnega varstva. Varstvo dediščine je neločljivo povezano z varstvom okolja in ohranjanjem narave. Z znanjem bistveno izboljša varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Dejavnosti, usmerjene v ohranjanje dediščine, prispevajo h kakovostnejšemu bivalnemu okolju, boljšim možnostim zaposlovanja in življenja posameznikov v bolj povezani skupnosti, večjemu razumevanju med kulturami in bolj uravnoteženemu odnosu do prostora

---

¹ Konvencija o varstvu evropskega arhitektonskega bogastva (*Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe*, št. 4/91); Evropska konvencija o varstvu arheološke dediščine – spremenjena (*Uradni list RS – Mednarodne pogodbe*, št. 7/99); Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo (*Uradni list RS – Mednarodne pogodbe*, št. 5/08).

in okolja. Celostno ohranjanje je uspešno le, če ga dosledno izvajajo vse javne službe ob konstruktivni vlogi države in z dejavnim vključevanjem lokalnih skupnosti ter državljanov.

Splošen okvir trajnostnega razvoja opredeljujeta Agenda Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030 in Strategija Evropa 2020. V naši državi varstvo naravne in kulturne dediščine določa Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a) (v nadaljnjem besedilu: Ustava) in utemeljuje Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16 in 21/18 – ZNOrg) (v nadaljnjem besedilu: ZVKD-1).

Ključna prvina trajnostnega razvoja je celostno ohranjanje dediščine kot vzajemen proces. Udejanja se v medresorskem sodelovanju in izvajanju z dediščino usklajenih politik na vseh ravneh. Na izvedbeni ravni celostno ohranjanje zahteva vključevanje različnih državnih organov in ustanov, lokalnih in drugih zainteresiranih skupnosti ter predvideva konstruktivno sodelovanje med njimi. Konkretizira se v programih za obnovo in vzdrževanje dediščine ter z uporabo znanj, veščin in gradiv, ki so bistveni za ohranjanje dediščine kot prvine kakovosti življenja. Obsega tudi rabo, ki izhaja iz dediščine in/ali jo podpira, javno dostopnost dediščine, njeno interpretacijo in oživiljanje, ustrezno vključevanje dediščine na vse ravni prostorskega in drugega razvojnega načrtovanja ter dejavno vključevanje lastnikov dediščine in javnosti v varstvo in ohranjanje. Državljeni, lastniki dediščine in drugi zainteresirani (društva, združenja, nevladne organizacije, lokalne skupnosti itd.) so pomemben in enakopraven soudeleženec pri sprejemanju odločitev na vseh ravneh, kar velja tudi za sprejemanje in izvajanje te strategije.

Doslej se je celostno ohranjanje dediščine v Sloveniji uveljavilo le deloma in to na področju vključevanja varstva dediščine v prostorsko načrtovanje in graditev ter na dopolnjevanje dediščinskih vsebin na področju kulturno-umetnostne vzgoje. Strategija nadgrajuje politiko matičnega sektorja kulture in jo v skladu z načelom celostnega ohranjanja dopolnjuje in širi tako, da omogoča horizontalno vključevanje dediščine v politike, programe in projekte na komplementarnih področjih.

Strategija je združljiva s Strategijo razvoja Slovenije. Pripravljena je na podlagi upoštevanja načel Ustave in zakonskih okvirov RS. Upoštrevane so področne analize in veljavni krovni strateški dokumenti države, vključno z Nacionalnim programom za kulturo, ter drugi dokumenti (navedeni so v prilogi), ki vplivajo na dediščino. Upoštrevani so tudi zgledi in primerjave s ključnimi cilji ohranjanja dediščine v deželah in državah EU z uspešno urejenim dediščinskim varstvom.

Strategija se navezuje na evropske strateške dokumente, zlasti na:

- Evropsko strategijo kulturne dediščine za 21. stoletje, sprejeto 27. 2. 2017, s katero Svet Evrope državam članicam priporoča, da sprejmejo cilje in izzive Evropske strategije in jih uresničujejo v svojih strateških dokumentih,
- Resolucijo Evropskega parlamenta z dne 8. 9. 2015 »Na poti k celostnemu pristopu do kulturne dediščine za Evropo« (2014/2149 (INI)). Ta med drugim priporoča Evropski komisiji, da s pomočjo sodelovanja med posameznimi politikami, ki obravnavajo kulturno dediščino, vzpostavi skupen pristop, in poziva države članice, naj v zvezi z obnovo, ohranjanjem in varstvom po možnosti uvedejo davčne spodbude, na primer znižanje stopnje DDV ali drugih davkov,
- Agendo Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030, sprejeto 25. 9. 2015, ki pred države postavlja cilj zagotoviti odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja z varstvom in ohranjanjem kulturne in naravne dediščine,
- Unescovo Priporočilo o zaščiti in promociji muzejev in zbirk, njihove raznolikosti in vloge v družbi, sprejeto 17. 11. 2015, ki države opozarja na pomen muzejev kot partnerjev v trajnostnem razvoju z ohranjanjem dediščine, promocijo kulturne raznolikosti, prenosom znanj, razvojem izobraževalne politike, vseživljenjskim učenjem in socialno kohezijo ter razvojem ustvarjalnih industrij in turističnega gospodarstva,

- Sklepe Sveta z dne 21. maja 2014 o kulturni dediščini kot strateškem viru za trajnostno Evropo (UL C št. 183 z dne 14. 6. 2014), ki priznavajo, da je kulturna dediščina pomembna za medsektorske politike in ima posebno vlogo pri doseganju ciljev Evrope 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast,
- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Ekonomsko socialnemu odboru in Odboru regij »Na poti k celostnemu pristopu do kulturne dediščine za Evropo« (COM (2014) 477 z dne 22. 7. 2014), ki izraža prepričanje, da je kulturna dediščina skupen vir in skupna dobrina, zaradi česar je skrb za kulturno dediščino naša skupna odgovornost,
- Sklepe Sveta EU o participativnem upravljanju kulturne dediščine (UL C št. 463 z dne 15. 11. 2014), ki ugotavljajo, da takšno upravljanje zagotavlja priložnosti za demokratično udeležbo, trajnost in socialno kohezijo in soočanje s socialnimi, političnimi in demografskimi izzivi današnjega časa, in
- Priporočila Komisije o digitalizaciji in spletni dostopnosti kulturnega gradiva ter njegovi digitalni hrambi (UL L št. 711 z dne 27. 10. 2011), ki državam članicam priporočajo, da izvajajo ukrepe za digitalizacijo in zagotavljanje spletnega dostopa do kulturne dediščine ter digitalno hrambo.

Strategija uveljavlja celostno ohranjanje dediščine v treh družbenih podsistemih, v besedilu imenovanih trije nosilni stebri: *družba (v ožjem pomenu), razvoj in znanje.*

Namen strategije je spodbuditi in podpreti vlogo dediščine pri doseganju splošnih strateških ciljev, kot so vključujoča družba, uravnotežen – pametni razvoj in nenehno prenašanje znanj.

Glavni izziv strategije je ustvariti sinergijo med obstoječimi sektorskimi cilji, usmeritvami in ukrepi na področjih, pomembnih za ohranjanje dediščine, ter jih izboljšati ali dopolniti, kjer je to potrebno.

Strategija je zasnovana celostno in interdisciplinarno. Trije nosilni stebri – družba, razvoj in znanje – so podlaga za določitev operativnih ciljev, ki so širšega družbenega pomena in bodo veljavni za državo in dediščinsko področje kot celoto. Za uresničitev ciljev so oblikovane razvojne usmeritve, ukrepi in nabor možnih dejavnosti. Na tej podlagi bodo v usklajevanju z deležniki v obliki javne razprave o osnutku strategije in medresorskem usklajevanju podrobneje opredeljene dejavnosti za obdobje posameznih akcijskih načrtov. V izvedbeni fazi bosta uvedena spremljanje (monitoring) in vmesno vrednotenje, kar bo omogočilo sprotne izboljšave ukrepov in dejavnosti. Omogočeno bo tudi končno ovrednotenje uresničevanja ciljev strategije, njenih učinkov, dosežkov in vplivov na razvoj Slovenije. Tako bo pripravljeno izhodišče za nov krog strateškega načrtovanja.

Obdobje veljavnosti strategije

ZVKD-1 v drugem odstavku 73. člena opredeljuje sprejemanje strategije za štiri leta in pri tem določa tudi dolgoročne usmeritve.

Zaradi narave in družbenega pomena dediščine, ki zahteva dolgoročno in usklajeno ravnanje, so cilji strategije dolgoročnejši in jih je z ukrepi mogoče izvajati v daljšem obdobju. Dejavnosti za izvedbo ukrepov in roki zanje po posameznih ciljnih bodo določeni v akcijskem načrtu po potrditvi strategije. Akcijski načrti se sprejemajo za obdobje dveh let, prvi od 2020 do 2021. Za uspešnost in učinkovitost strategije je nujen medresorski (horizontalni) način priprave in izvedbe. Dejavnosti morajo biti vsi deležniki in strategijo je treba ustrezno ovrednotiti. Po štirih letih se na podlagi spremljanj in vmesnega vrednotenja izvede končno ovrednotenje učinkov strategije in tako pripravi izhodišče za nov krog strateškega načrtovanja in sprejetje nove strategije.

Kazalniki za spremljanje izvajanja strategije so določeni po stebrih, pri čemer so pri vsakem kazalniku navedeni tudi cilji, ki jim ta sledi. Vrednosti kazalnikov se prvič določijo ob sprejetju strategije in nato

na vsaki dve leti oziroma vzporedno z določanjem kazalnikov po akcijskih načrtih. Če ni drugače navedeno, se podatki za kazalnike zbirajo na letni ravni.

Pomen izrazov

Izrazi, uporabljeni v tej strategiji, so izrazi iz zakonov, mednarodnih pogodb, katerih podpisnica je Republika Slovenija, in priporočil mednarodnih strokovnih organizacij s področja varstva kulturne dediščine ter pomenijo:

1. **dejavnosti** so dejanje ali povezana vrsta dejanj, ki jih na podlagi ukrepov izvajajo deležniki v procesu uresničevanja strategije;
2. **celostno ohranjanje** je sklop ukrepov, s katerimi se zagotavljajo nadaljnji obstoj in obogatitev dediščine, njeno vzdrževanje, obnova, prenova, uporaba in oživljanje (ZVKD-1). V tem pomenu dokumenti EU uporabljajo pojem celosten pristop h kulturni dediščini (Resolucija Evropskega parlamenta 2014/2149(INI), Sporočilo Komisije COM (2014) 477);
3. **dediščina** je skupina virov, podedovanih iz preteklosti, ki jih ljudje neodvisno od lastništva opredelijo kot materialni ostanek, odsev in izraz svojih nenehno razvijajočih se vrednot, prepričanj, znanj in tradicij. Vključuje vse vidike v danem okolju, ki so rezultat medsebojnega delovanja ljudi in narave skozi čas. (Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo, 2005). Dediščina se deli na nepremično, premično in nesnovno (ZVKD-1);
4. **dediščinske skupnosti** sestavljajo ljudje, ki cenijo posamezne vidike dediščine ter jih želijo z javnim delovanjem ohranjati in prenašati prihodnjim rodovom (Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo, 2005);
5. **inkluzija** je proces, ki se začne z ozaveščanjem in konča z dejavnim sodelovanjem posameznikov in skupin pri projektih za identificiranje, interpretiranje, preučevanje in promocijo dediščine s ciljem izboljšanja družbenega in socialnega položaja vključenih vsebin; inkluzija pomeni tudi izboljšanje možnosti zaposlovanja na podlagi investicij v dediščino (Evropska strategija kulturne dediščine za 21. stoletje, 2017);
6. **interpretacija** so različne dediščinske dejavnosti, katerih namen je ozaveščanje in usposabljanje javnosti za razumevanje dediščine kot vrednote življenjskega okolja. Vključuje procese komunikacije dediščinskih vsebin in njihovega kulturnega umeščanja v sodobno družbo, kot so raziskovanja, razstave, prezentacije, poustvarjanje ali ponovitve tehnoloških postopkov (eksperimentalna arheologija), predavanja in izobraževalni programi v vzgoji ter dediščinske dejavnosti skupnosti. K procesu sodita spremljanje in vrednotenje procesa (ICOMOS, Listina o interpretaciji in predstavitvi območij kulturne dediščine, 2008);
7. **izvajalci kulturnih dejavnosti** so pravne osebe zasebnega prava ali posamezniki, ki izvajajo kulturne programe (Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, 2002);
8. **javna služba varstva** so državni in občinski javni zavodi, ki izvajajo naloge varstva kulturne dediščine (ZVKD-1); naloge javne službe varstva izvajajo tudi knjižnice in arhivi (v skladu z ZKnj-1 ter ZVDAGA in ZVKD-1);
9. **javni zavodi** so pravne osebe javnega prava, ki jih je ustanovila država ali lokalna skupnost za izvajanje javne službe varstva dediščine;
10. **kulturna raznolikost** je skupna dediščina človeštva. Odraža se v številnih oblikah, v katerih kulture skupin in družb najdejo svoje izraze. Ti izrazi se prenašajo znotraj skupin in družb ter med njimi. Kulturna raznolikost se kaže tudi z različnimi načini umetniškega ustvarjanja, obrti, proizvodnje, širjenja in uživanja, ne glede na uporabljena sredstva in tehnologije (UNESCO Konvencija o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov, 2005);
11. **kulturni spomeniki** so dediščina, ki je razglašena za spomenik ali je vpisana v inventarno knjigo pooblaščenega muzeja (ZVKD-1);

12. **nacionalno bogastvo** so premožnine in zbirke premožnin v muzejih ali zunaj njih, ki so zaradi svojega pomena pod posebnim varstvom države (ZVKD-1);
13. **nosilci nesnovne dediščine** so posamezniki ali skupine, ki to dediščino prenašajo iz roda v rod, jo nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino, in zagotavljajo občutek za identiteto in neprekinjenost s prejšnjimi generacijam (UNESCO Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine, 2003, ZVKD-1);
14. **oživljanje dediščine** so dejavnosti, ki omogočajo vključevanje dediščine v sodobno življenje in ustvarjalnost, njeno trajnostno uporabo in uživanje v njej (ZVKD-1);
15. **pomen dediščine** je vrednota, ki jo dediščina predstavlja za skupnost in posameznike zaradi svojega kulturnega, vzgojnega, razvojnega, verskega, simbolnega in identifikacijskega potenciala ali pomena za razvoj znanja ki jo ima dediščina za skupnost in posameznice in posameznike (v nadaljnjem besedilu: posamezniki) zaradi svojega kulturnega, vzgojnega, razvojnega, verskega, simbolnega in identifikacijskega potenciala ali za preučevanje strok, kot so antropologija, arheologija, arhitektura, etnologija, umetnostna zgodovina in zgodovina (ZVKD-1);
16. **pravica do dediščine** je del pravice do dejavnega udeleževanja v kulturnem življenju, kot je opredeljeno v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah (Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo, 2005);
17. **prenova** je sklop različnih dejavnosti z gospodarskega, socialnega in kulturnega področja, s pomočjo katerih se ob ustreznem prostorskem načrtovanju zagotovita ohranitev in oživljanje dediščine (ZVKD-1);
18. **prezentacija** je predstavitev objekta ali območja dediščine javnosti s pomočjo posegov in drugih ukrepov, ki omogočijo prepoznavanje in komuniciranje dediščinskih vrednot;
19. **ravnanje s stvarnim premoženjem** je pridobivanje, razpolaganje, upravljanje in najemanje nepremičnin ter premožnin v lasti države ali lokalnih skupnosti. Pridobivanje je vsak prenos lastninske pravice na določenem stvarnem premoženju na državo, samoupravno lokalno skupnost ali drugo osebo javnega prava, če zakon določa, da je lahko lastnik premoženja. Razpolaganje je vsak prenos lastninske pravice na drugo fizično ali pravno osebo. Upravljanje je skrb za pravno in funkcionalno urejenost, investicijska vzdrževalna dela, priprava, organiziranje in vodenje investicij v vseh fazah investicijskega procesa, oddajanje v najem, obremenjevanje s stvarnimi pravicami, dajanje stvarnega premoženja v uporabo in podobno (Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti, ZSPDSLS-1);
20. **razvojne usmeritve** so usmeritve za določanje ukrepov in dejavnosti;
21. **register dediščine** je osrednja zbirka podatkov o dediščini, ki jo vodi Ministrstvo za kulturo (ZVKD-1);
22. **socialna povezanost** (kohezija) je sposobnost medsebojno povezane družbe, da zagotavlja svojim članom občutek socialne vključenosti, zmanjšuje razlike in preprečuje polarizacijo. Kohezivna družba je skupnost svobodnih posameznikov, ki se medsebojno podpirajo in uresničujejo skupne cilje z demokratičnimi sredstvi (Svet Evrope, Revidirana Strategija socialne kohezije, 2004);
23. **trajnostni razvoj** je razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanje generacije, ne da bi krnila razvojne možnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe (Poročilo Svetovne komisije za okolje in razvoj »Naša skupna prihodnost«, t. i. Brundtlandino poročilo). Temelji na okoljskem, gospodarskem in družbenem stebru, h katerim UNESCO prišteva tudi kulturo kot četrty steber (Deklaracija Hangzhou, sprejeta na Unescovem mednarodnem kongresu »Kultura: ključ do trajnostnega razvoja«). Na svetovni ravni cilje trajnostnega razvoja določa *Agenda Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030* (2015), na evropski ravni pa 3. člen Lizbonske pogodbe (*Pogodba o Evropski uniji*, 2009);
24. **ukrepi** so oblastna dejanja, ki jih sprejmejo in/ali izvajajo organi države ali lokalnih skupnosti (ali od njih pooblašcene osebe javnega prava). Ukrepi so del politike celostnega ohranjanja dediščine;

25. **uporaba** so stalne ali občasne dejavnosti, ki se opravljajo v kakršni koli drugi povezavi z dediščino, pri tem pa vplivajo nanjo ali uporabljajo njene kulturne vrednote in družbeni pomen (ZVKD-1);
26. **upravljanje dediščine** je izvajanje nalog, ki so potrebne za izpolnitev namena, zaradi katerega je bila enota dediščine razglašena za spomenik. Obsega vodenje in organiziranje vzdrževanja, uporabe, dostopnosti, predstavitve javnosti in spremljanje stanja (ZVKD-1);
27. **upravljavec** je državni organ, samoupravna lokalna skupnost ali druga fizična ali pravna oseba, pristojna za upravljanje dediščine (spomenika ali spomeniškega območja). Upravljavec je lahko tudi upravljavec zavarovanega območja narave, če je tako določeno v aktu o zavarovanju zavarovanega območja narave in če je upravljavec strokovno usposobljen za upravljanje spomeniškega območja (ZVKD-1);
28. **varstvo dediščine** so pravni, upravni, organizacijski, finančni in drugi ukrepi države, občin in javne službe varstva, namenjeni obstoju in obogatitvi dediščine (ZVKD-1);
29. **veliki lastniki dediščine** so fizične in pravne osebe, ki so lastniki velikega števila nepremičnih ali premičnih spomenikov, kot na primer cerkev ali druga verska skupnost, zavodi s področja izobraževanja ali gospodarska družba (ZVKD-1).

Steber: DRUŽBA

Skupnosti, ki živijo z dediščino, zmorejo prepoznati tiste izvirne in tržno zanimive načine ukvarjanja z njo, ki presegajo pomen lokalnih in regionalnih okolij ter prispevajo h kulturni raznolikosti in bogastvu Evrope in sveta. Zagotavljanje dostopnosti do dediščine je eno najpomembnejših poslanstev dediščinskih ustanov. Pri tem je nujno sodelovanje z nevladnim sektorjem. Javni zavodi s področja varstva kulturne dediščine, zlasti muzeji, imajo pomembno družbeno vlogo pri komunikaciji dediščinskih vsebin, inkluziji in povezovanju z javnostmi ter pri oblikovanju nove oziroma obogatene ponudbe za promocijo dediščine.

Deležniki strategije razumemo družbene potrebe po dediščini in si prizadevamo za njihovo zadovoljitev na način, ki razvija temeljne človeške in širše civilizacijske vrednote, spodbuja zavedanje o pripadnosti lokalnemu, regionalnemu in nacionalnemu kulturnemu okolju in spoštovanje drugih kultur. Zavedamo se tudi, da s strani državljanov prepoznana in dobro ohranjena dediščina povečuje ugled države v mednarodni skupnosti.

Naša vizija je razvita, dejavna civilna družba, ki tudi s pomočjo dediščine in prek nje goji odgovorno državljanstvo, medgeneracijsko in medkulturno povezovanje, kar utrjuje socialno povezanost. To lahko dosežemo z jasno določenimi cilji, navedenimi v tem stebru. Cilji so usmerjeni v izboljšanje socialne participacije, ukrepi pa bodo koristili lastnikom dediščine, lokalnim skupnostim, nevladnemu sektorju, izvajalcem dediščinskih storitev in nosilcem kulturnih dejavnosti.

Cilji

- DC.1. Povečati zavedanje o družbenih vrednotah dediščine**
- DC.2. Spodbuditi vključevanje posameznikov, skupnosti in drugih deležnikov v dediščinske dejavnosti**
- DC.3. Izboljšati dostopnost do dediščine**
- DC.4. Doseči večjo prepoznavnost dediščine v Sloveniji in mednarodnem prostoru**

Razvojne usmeritve in ukrepi

DU.1. Spodbujanje kakovostnega in nenehnega obveščanja javnosti o dediščini

Izboljšati je treba ozaveščenost vseh prebivalcev Slovenije o pomenu dediščine za človeštvo, sodobno družbo in posameznika, ter o dolžnostih in pravicah, povezanih z njenim ohranjanjem v izvornem okolju. To je mogoče doseči s spodbujanjem dediščinske interpretacije, kakovostnega poročanja medijev in podporo prizadevanjem vseh deležnikov pri razvijanju zavesti javnosti o pomenu, ranljivosti in edinstvenosti dediščine v izvornem okolju.

Ukrepa	Deležniki	Povezave s cilji
Podpora kakovostnim in nenehnim predstavitvam dediščinskih vsebin v medijih.	MK, mediji, občine, lastniki/ upravljavci	DC.1.DC.3. RC.4. ZC.2.
Povečanje raznovrstnosti pristopov k razvijanju zavesti javnosti o vrednosti dediščine za družbo in podpora skupnim promocijskim projektom, pri katerih sodelujejo izvajalci kulturnih dejavnosti, nevladne organizacije in	MK, mediji, izvajalci kulturnih dejavnosti,	DC.1.DC.3. RC.4. ZC.2.

dediščinske skupnosti.	javna služba varstva, NVO, dediščinske skupnosti	
------------------------	--	--

Nabor možnih dejavnosti:

- Javni pozivi in javni razpisi, usklajeni med deležniki, namenjeni medijski popularizaciji dediščine v javnosti.
- Javni razpisi za nevladne organizacije s področja dediščine in neformalne dediščinske skupnosti, s katerimi se spodbujajo novi pristopi k prepoznavanju vrednot dediščine.
- Dopolnitev javnih pozivov za izvajalce javne službe varstva tako, da dajejo prednost skupnim in inovativnim promocijskim projektom na izbrane dediščinske teme.
- V medijski strategiji opredeliti spodbujanje kakovostnih in nenehnih predstavitev dediščinskih vsebin v medijih.

DU.2. Spodbujanje posameznikov in dediščinskih skupnosti k med/večgeneracijskemu in medkulturnemu povezovanju pri oživljanju dediščine

V sodelovanju z dediščinskimi strokovnjaki in ljubitelji dediščine je treba izboljšati aktivno vključevanje različnih generacij in skupin v dediščinske dejavnosti. Pri tem pričakujemo oblikovanje novih načinov povezovanja, novo delitev vlog in odgovornosti v okviru civilne družbe.

Ukrepa	Deležniki	Povezave s cilji
Spodbujanje dediščinskih skupnosti in nevladnih organizacij k med/večgeneracijskemu in medkulturnemu dialogu pri oživljanju dediščine.	MDDSZ, MJU, MK, MIZŠ, NVO	DC.2. RC.1.RC.4. ZC.2.
Izboljšanje in nadgradnja povezovanja ter sodelovanja kulturnih ustanov (knjižnic, arhivov, muzejev, drugih javnih zavodov s področja varstva kulturne dediščine) za dostopno izobraževanje starejših in vseh ranljivih skupin o dediščini.	MK, MZI, MIZŠ, javna služba varstva, ACS	DC.2.DC.3. RC.4. ZC.1 ZC.2

Nabor možnih dejavnosti:

- Dogovor o medsektorskem programu za spodbujanje NVO in dediščinskih skupnosti k med/večgeneracijskemu in medkulturnemu sodelovanju ter k aktiviranju skupin iz različnih socialnih okolij pri dediščinskih projektih, organizaciji dejavnosti in dogodkov na temo dediščine.
- Javni razpisi za izvedbo tega programa.
- Dopolnitev javnih pozivov za izvajalce kulturnih dejavnosti na načine, ki omogočajo skupne projekte izobraževanja o dediščini, ki je dostopno starejšim in drugim ranljivim skupinam.
- Nadgradnja in podpora mreženja ustanov, ki delujejo na področju med/večgeneracijskega sodelovanja in vključujejo dediščinske vsebine.

DU.3. Zagotavljanje dostopnosti do dediščine vsem

Izboljšati je treba dostopnost na vseh področjih dediščine in s tem zagotoviti odgovoren odnos posameznikov in skupnosti do nje. Fizične, intelektualne, informacijske, tehnološko podprte in do uporabnikov prijazne dostopnosti ni mogoče zagotoviti brez načrtnega razvoja strokovnih znanj.

Ukrepa	Deležniki	Povezave s cilji
Povečanje pestrosti na področju dostopnosti, prilagojene posameznim ciljnim skupinam, vključujoč ranljive skupine, in povečanje obsega teh dejavnosti.	MK, MDDSZ, MZI, MP, lokalne skupnosti, javna služba varstva, NVO	DC.1.DC.3. RC.1.RC.4. ZC.4.
Mednarodno povezovanje (ICOM, ICOMOS, ICCROM, programi EU, UNESCO) za usposabljanje pri izboljšanju dostopnosti posameznim ciljnim skupinam, vključujoč ranljive skupine.	MK, MDDSZ, MZZ, MZI, javna služba varstva	DC.3.DC.4. RC.1.RC.3. ZC.1.ZC.3.

Nabor možnih dejavnosti:

- Priprava priporočila za izboljšanje različnih oblik dostopnosti za posamezne ciljne skupine.
- Dopolnitev javnih pozivov za izvajalce javne službe varstva tako, da spodbujajo dostopnost do dediščine ranljivim skupinam.
- Razširitev javnih razpisov za štipendiranje tako, da omogočijo več vključevanja deficitarnih poklicev s področja varstva dediščine v mednarodne programe usposabljanja za izboljšanje dostopnosti dediščine.
- Revizija fizične dostopnosti v stavbah in prostorih s področja dediščine in izdelava načrtov za izboljšanje stanja.

DU.4. Razvijanje ter širjenje znanj in dobrih praks za posredovanje dediščinskih vrednot

Naloga vseh deležnikov je spodbujanje in promocija dobrih praks, ki povečujejo razumevanje družbene vloge dediščine in posredno spodbujajo gospodarsko rast.

Ukrepa	Deležniki	Povezave s cilji
Spodbujanje kakovostne interpretacije in predstavitve dediščine za turistične in druge namene.	MK, MGRT, STO, GZS – Turistično gostinska zbornica Slovenije, samostojni nosilci dejavnosti, NVO, lastniki/ upravljavci	DC.3.DC.4. RC.1.RC.3. ZC.1.
Načrten razvoj strokovnih znanj za interpretacijo	MK, MIZŠ, visokošolske	DC.1.DC.3. RC.1.

dediščinskih vrednot in njihovo predstavitev javnosti.	ustanove, javna služba varstva, NVO, lastniki/ upravljavci	ZC.1.ZC.2.
--	--	------------

Nabor možnih dejavnosti:

- Priprava priporočil za interpretacijo dediščine za turistične in druge namene.
- Dogovor o medsektorskem programu izobraževanja na področju interpretacije in posredovanja dediščinskih vrednot.
- Izvedba takšnega programa.
- Vključevanje dediščinskih skupnosti v interpretacijo in predstavitev dediščine.

DU.5. Krepitev vloge prostorov dediščine kot stičišč sodobne družbe in aktivnega preživljanja ter plemenitenja prostega časa

Dediščina je skupno dobro in vrednota življenjskega okolja. Zato je pomembna sestavina javnega prostora mest in drugih okolij. Z njenim oživljanjem povečujemo vrednost skupnih prostorov, namenjenih vsem državljanom in obiskovalcem. S tem tudi spodbujamo javni dialog, ki mora temeljiti na »pravici do dediščine«, in na vseh ravneh vključevati dediščinske vsebine v prostorsko načrtovanje, prenavo, komunalno urejanje in vzdrževanje.

Ukrep	Deležniki	Povezave s cilji
Podpora pobudam za vključevanje dediščine v odprte javne prostore in javno dostopne dele stavb (povezovanje z izvajanjem arhitekturne politike).	MK, MOP, MIZŠ, MP, ZAPS, občine, javna služba varstva, lastniki/ upravljavci, NVO, dediščinske skupnosti	DC.1.DC.2. DC.3.DC.4. RC.2.RC.4. ZC.4.

Nabor možnih dejavnosti:

- Dogovor z vsemi deležniki o programu vključevanja dediščinskih vsebin v javne prostore (na ravni mest in drugih naselij ter pri opremi in delovanju javnih prostorov znotraj stavb).
- Usklajena izvedba programa.

DU.6. Spodbujanje prepoznavnosti dediščine doma in v mednarodnem prostoru

Nujna je usklajena priprava, vsestranska podpora in promocija utemeljenih nominacij, ki posegajo na področja manj promovirane dediščine in imajo dobre možnosti za mednarodne izbore dediščine (UNESCO, Znak evropske dediščine...), vključno z mehanizmi za njeno trajnostno upravljanje. Doseči moramo večjo vključenost v mednarodne okvire in projekte.

Ukrepi	Deležniki	Povezave s cilji
Načrtno vključevanje dediščine na Unescove in druge mednarodne sezname.	MK, MZZ, MGRT, MKGP MIZŠ–Urad za	DC.4. RC.2.RC.3. ZC.1.ZC.3.

	UNESCO, lastniki/ upravljavci	
Vzpostavitev modelov učinkovitega upravljanja dediščine, vpisane na sezname.	MK, MOP, MGRT, MIZŠ–Urad za UNESCO, lastniki/ upravljavci, občine, nosilci	DC.2.DC.3. DC.4. RC.2.RC.3. ZC.1.
Medresorski dolgoročni načrt mednarodne predstavitve dediščine Slovenije in dejavnosti za promocijo teh predstavitev.	MK, MZZ, MGRT, MKGP, STO, javna služba varstva, JSKD	DC.1.DC.2. DC.4. RC.3. ZC.3.

Nabor možnih dejavnosti:

- Dogovor z vsemi deležniki o vključevanju dediščine na mednarodne sezname.
- Sprejetje in izvedba načrta in letnih akcijskih načrtov na podlagi dogovora.
- Priprava smernic za učinkovito upravljanje dediščine, vpisane na mednarodne sezname.
- Izdelava načrta za vključevanje Unescove dediščine v turistične dejavnosti.
- Medresorski dogovor o mednarodni predstavitvi slovenske dediščine, ki omogoča večje muzejske projekte v tujini in tudi doma vsaj dvakrat letno za domače in tuje občinstvo.
- Sprejetje in izvedba letnih načrtov v okviru tega dogovora.
- Spodbujanje mednarodnega sodelovanja na področju razvijanja zavesti o dediščini (npr. Evropa Nostra).

Opomba:

Dejavnosti se podrobno določijo v akcijskem načrtu po potrditvi ciljev in usmeritev za delovanje.

Kazalniki

Kazalnik	Vir	Povezave s cilji
Število sofinanciranih programov in projektov, namenjenih dediščinskim skupnostim	MK, MJU, MDDSZ, MKGP, NVO, poročila JZ	DC.1 DC.2 DC.3
Število obiskovalcev programov in projektov NVO	MK, MJU, MDDSZ, MKGP	DC.1 DC.2 DC.3
Število obiskovalcev programov in projektov javnih zavodov s področja dediščine	MK, poročila JZ	DC.1 DC.3
Število medinstitucionalnih projektov javnih zavodov z NVO in/ali dediščinskimi skupnostmi	MK, poročila JZ	DC.1 DC.2 DC.3 DC.4
Število predlogov in nominacij za vpis na mednarodne sezname dediščine	MK	DC.4
Število medijskih objav, namenjenih popularizaciji dediščine (radio, televizija, objave, splet)	Klipping zbirka, zbirka STO, poročila JZ	DC.1 DC.4
Število programov in projektov na področju kulturne dediščine, namenjenih ranljivim skupinam	MK, poročila JZ, MP	DC.1 DC.2 DC.3
Število sodelovanj v mednarodnih projektih s področja kulturne dediščine	MK, SVRK, MZZ, MGRT	DC.2 DC.4
Število dediščinskih objektov, ki so turistična privlačnost	MK, MGRT	DC.4 RC.1
Število mednarodno odmevnih razstav in drugih dogodkov (nagrade, predstavitve prenovljenih in ogroženih spomenikov)	MK, MZZ, ZVKDS, NVO, lastniki /upravljavci	DC.4 RC.1
Odstotek prebivalstva, ki se je v zadnjem letu vsaj enkrat udeležil dogodka ali dejavnosti, povezane z dediščino (aktivno/pasivno)	raziskava javnega mnenja, anketa	DC.1 DC.2

Trajnostna uporaba dediščine je vir razvoja vsake družbe. Ustrezna raba dediščinskih virov prispeva k razvoju prepoznavnosti države in družbe, poslovnih in drugih dejavnosti in posredno h kakovosti življenja v lokalnem okolju. Dediščino najbolje varujemo tako, da njeno sodobno rabo uravnotežimo z njeno osnovno namembnostjo ali da dediščino aktiviramo za ustrezno novo namembnost. Aktivna raba dediščine izboljšuje odnos družbe do celostnega ohranjanja.

Dediščina dopolnjuje kakovost življenjskega okolja. Zato enega od ključnih ciljev trajnostnega razvoja, to je večje kakovosti okolja, ni mogoče doseči brez ustreznega vključevanja dediščine v povezane dejavnosti različnih sektorjev, predvsem v urejanje prostora, graditev objektov, razvoj podeželja, ohranjanje narave in varstvo okolja. Vse te dejavnosti zahtevajo visoko strokovnost načrtovanja, kakovostne presoje vplivov na kulturno dediščino in pretehtano ukrepanje. S stališča dediščine so koristni tisti ukrepi, ki dediščino spoštujejo in ponujajo možnosti za njen razvoj, kar vključuje tudi ustvarjalno nadgradnjo skozi vsa umetnostna področja.

Pogoj za celostno ohranjanje dediščine je učinkovitejše sodelovanje med področjem varstva in drugimi področji. Javna služba varstva dediščine ima v Sloveniji dolgo tradicijo. Za učinkovito izvajanje razvojnih usmeritev te strategije pa se mora prilagoditi novim izzivom in potrebam družbe, kar pomeni, da mora njeno delo temeljiti ne samo na povezovanju z drugimi resorji, temveč predvsem na poglobljanju strokovnih znanj in vključevanju javnosti.

Ker je ohranjanje dediščine v javnem interesu, njeno lastništvo ne more biti razlog, da lastniki v celoti prevzemajo finančna bremena ohranjanja. Zato je nujno razviti učinkovit in bolj demokratičen pravni in finančni okvir varstva in ohranjanja dediščine.

Cilji

- RC.1. Spodbuditi raznoliko uporabo in ponovno uporabo dediščine ter izkoriščanje njenih potencialov**
- RC.2. Povečati učinkovitosti pravnega in finančnega okvira varstva in ohranjanja dediščine**
- RC.3. Zagotoviti večjo usposobljenost in učinkovitost javnega sektorja varstva dediščine ter izboljšati medresorsko sodelovanje**
- RC.4. Izboljšati kakovost življenja z ohranjanjem dediščine in spodbujanjem dediščinskih dejavnosti**

Razvojne usmeritve in ukrepi

- RU.1. Vključevanje dediščine v razvojne in sektorske politike, zakonske in razvojne dokumente ter prostorske akte na državni, regionalni in občinski ravni**

Spodbujati je treba aktivnejšo rabo dediščine kot razvojnega vira in krepi razvojne potenciale dediščine ob spoštovanju njenih vrednot in upoštevanju potreb lokalnega prebivalstva, okolja in narave. Ohranjanje in spodbujanje dediščinskih vsebin omogočata, da postanejo naša naselja bolj vključujoča, varnejša, odpornejša proti neustreznim spremembam in bolj trajnostna. Na ta način tudi uresničujemo cilje Agende 2030 za trajnostni razvoj, še posebej njenega 11. cilja, ki je usmerjen v ohranjanje kulturne in naravne dediščine in razvijanje vzporednih dejavnosti za bolj kakovostno življenje v urbanem in podeželskem okolju.

Ukrepi	Deležniki	Povezave s cilji
Zagotavljanje sprejemanja odločitev na vseh ravneh (od politik do projektov) na podlagi vrednotenja njihovih vplivov na dediščino.	MK, MJU, MP, vlada, druga ministrstva	DC.1. RC.1.RC.2. RC.3. ZC.1.ZC.3.
Vključevanje dediščine v prostorske akte na državni, regionalni in občinski ravni.	MK, MOP, MP, ZVKDS, občine	DC.1.DC.2. DC.4. RC.1.RC.2. RC.4.
Vključevanje dediščinskih vsebin v evropske in nacionalne razvojne programe ter strateške dokumente države, regij in občin.	MK, SVRK, MP, občine, druga ministrstva	DC.1.DC.2. DC.3.DC.4. RC.1.RC.3. RC.4. ZC.3.ZC.4.

Nabor možnih dejavnosti:

- Dogovor o vključevanju dediščinskih vsebin v izvajanje operativnih programov evropske kohezijske politike (npr. operativni programi za posamezna obdobja, program razvoja podeželja).
- Vključevanje dediščinskih vsebin v program EGP in Norveškega finančnega mehanizma.
- Vključevanje dediščinskih vsebin v programe in razpise Evropske komisije (npr. Ustvarjalna Evropa, Evropsko teritorialno sodelovanje).
- Vključevanje dediščinskih vsebin v sektorske razvojne programe in strateške dokumente (npr. strategija informacijske družbe, razvoja turizma...)
- Spodbujanje izdelave občinskih strategij na področju varstva dediščine.
- Vključevanje dediščine v prostorske strateške in izvedbene akte na državni, regionalni in občinski ravni.
- Upoštevanje načel in metod presoje vplivov na kulturno dediščino za izboljšanje razvojnih in prostorskih dokumentov na vseh ravneh.
- Zagotovitev finančne podpore uspešnim prijaviteljem evropskih projektov.
- Analiza družbeno-ekonomskih učinkov kulturne dediščine (vključitev v mednarodni okvir).

RU.2. Sistemska zagotovitev virov financiranja ter uvajanje morebitnih davčnih in finančnih spodbud oz. ugodnosti

Izboljšati je treba dostop do finančnih mehanizmov, ki bodo zmanjšali bremena tako zasebnega kot neposrednega proračunskega financiranja ohranjanja in oživljanja dediščine ter prispevali k večjemu ekonomskemu razvoju. Zato je treba zagotoviti povečanje in stabilnost namenskih sredstev za ohranjanje dediščine in to tako v obliki javnih subvencij in po vzoru drugih evropskih držav z uvedbo morebitnih fiskalnih spodbud oz. ugodnosti.

Ukrepa	Deležniki	Povezave s cilji
Sistemska zagotovitev morebitnih davčnih in finančnih spodbud oz. ugodnosti za ohranjanje dediščine.	MK, MF, vlada	DC.4. RC.1.RC.2. RC.3. ZC.2.

Sistemska zagotovitev javno finančnih virov financiranja za ohranjanje dediščine.	MF, MGRT, MK, MOP, vlada, občine	RC.2.RC.3. ZC.1 ZC.3. ZC.4.
---	----------------------------------	-----------------------------------

Nabor možnih dejavnosti:

- Preučitev uvedbe davčnih spodbud.
- Preučitev uvedbe trajnih virov financiranja prek namensko ustanovljenih skladov (npr. ne-namenjeni del dohodnine) in turistične takse oz. promocijske pristojbine.
- Sprejetje zakona o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe v kulturi (t. i. »zakona o kulturnem evru«).
- Preučitev možnosti uvedbe spomeniške rente.
- Sistemska zagotovitev sredstev za ohranjanje kulturne dediščine upravljavcem, predvsem tistim, ki upravljajo večje število kulturnih spomenikov (npr. upravljavci zavarovanih območij).
- Povečanje integralnih proračunskih sredstev za razvoj javne službe in upravljanja dediščine.
- Spodbujanje javno-zasebnih partnerstev pri ravnanju z dediščino.
- Zagotavljanje možnosti za pridobivanje delovnih izkušenj za mlade strokovnjake v javni službi na področju varstva dediščine (vključno s pripravništvom). Vzpostavitev možnosti za večletno financiranje strateških projektov javnih zavodov.

RU.3. Vzpostavitev učinkovitega ravnanja s kulturnimi spomeniki v javni lasti

Državne in občinske službe niso ustrezno usposobljene za upravljanje kulturnih spomenikov v javni lasti. Tudi nekateri upravljavci nacionalnega bogastva, npr. državni in pooblaščen muzeji, nimajo zagotovljenih možnosti za učinkovito ravnanje z muzejskimi zbirkami. Da bi izboljšali stanje na tem področju, je treba zagotoviti ustrezne kadrovske, finančne, prostorske in tehnične pogoje.

Ukrepi	Deležniki	Povezave s cilji
Vzpostavitev medresorsko usklajenega modela za učinkovito ravnanje s kulturnimi spomeniki v javni lasti, vključno z raziskavami in vzorčnimi konservatorsko-restavratorskimi posegi.	MK, MJU, MOP, MP, druga ministrstva, javne agencije, občine, upravljavci	DC.3. RC.2 RC.3. ZC.1 ZC.3.
Uvedba zakonskih možnosti za posebno obravnavo kulturnih spomenikov pri ravnanju s stvarnim premoženjem države in lokalnih skupnosti.	MK, MJU, vlada	DC.3. RC.1.RC.2. RC.3. ZC.1.
Zagotavljanje pogojev za učinkovito hrambo in dokumentiranje muzejskih zbirk.	MK, občine, vlada	DC.3 RC.2 RC.3 ZC.4

Nabor možnih dejavnosti:

- Izdelava analize in oblikovanje predlogov za izboljšanje ravnanja s kulturnimi spomeniki v javni lasti.
- Vzpostavitev evidence (povezave med evidencami) nepremičnin v javni/državni lasti, ki so kulturni spomenik/kulturna dediščina.
- Vzpostavitev spremljanja vlaganj v obnovo kulturnih spomenikov v javni/državni lasti.
- Ustanovitev sklada za upravljanje kulturnih spomenikov v državni lasti.
- Sprememba ZVKD-1, s katero bo omogočeno učinkovitejše ravnanje s spomeniki (oddajanje v najem...) ob upoštevanju njihovih specifičnosti in ne samo splošnih pogojev za ravnanje s stvarnim premoženjem v lasti države in lokalnih skupnosti.
- Oblikovanje programa obnove kulturnih spomenikov državnega pomena v državni lasti.
- Oblikovanje programa za zagotovitev prostorsko-tehničnih možnosti za ravnanje z nacionalnim bogastvom v državnih in pooblaščenih muzejih.
- Vzpostavitev državnega jamstva za mobilnost zbirk (omogočiti izvajanje določb ZVKD-1).
- Vzpostavitev zbiralne politike premične dediščine v državni lasti na nacionalni ravni.

RU.4. Krepitev skupne odgovornosti za dediščino

Dediščina je neobnovljivo skupno dobro, za njeno ohranitev in obogatitev je odgovorna družba kot celota, vključno s političnimi, zakonodajnimi in upravnimi področji. Odgovoren način ohranjanja mora temeljiti na dialogu med državo, državljani in strokovnjaki. Za vse sodelujoče je pomembno, da so nenehno deležni ustreznega usposabljanja.

Ukrepi	Deležniki	Povezave s cilji
Spodbujanje lastnikov, upravljavcev, nosilcev in dediščinskih skupnosti k celostnemu ohranjanju dediščine.	MK, MJU, MP, občine, lastniki /upravljavci.	DC.1.DC.2. RC.1.RC.4. ZC.1.ZC.2.
Spodbujanje občin in velikih lastnikov k pripravi programov za obnovo spomenikov za izvedbo ukrepov varstva.	MK, občine, veliki lastniki dediščine	DC.2.DC.3. RC.1.RC.4. ZC.1.
Promoviranje dobrih praks na področju upravljanja spomenikov in celostnega ohranjanja dediščine.	MK, MJU, občine, javne dediščinske ustanove, lastniki/ upravljavci	DC.1.DC.2. DC.4 RC.1.RC.4 ZC.1.

Nabor možnih dejavnosti:

- Izvedba aplikativne raziskave za oblikovanje novih modelov upravljanja spomenikov.
- Priprava in sprejetje občinskih programov obnove spomenikov na podlagi 35. člena ZVKD-1.
- Sklenitev dogovorov z velikimi lastniki za obnovo spomenikov na podlagi 106. člena ZVKD-1.
- Uvedba priznanj za primere dobrih praks celostnega ohranjanja dediščine, ki so namenjena lastnikom, upravljavcem in nosilcem nesnovne dediščine.
- Oblikovanje platforme za promocijo dobrih praks in izmenjavo izkušenj pri krepitvi skupne odgovornosti za dediščino.

- Razvoj in izvedba preventivnih ukrepov za boljše obvladovanje tveganj in preprečevanje poškodovanja ali uničenja kulturne dediščine zaradi naravnih ali drugih nesreč, vključno z navodili za ravnanje s kulturno dediščino ob naravnih in drugih nesrečah.
- Opredelitev razmerij in nosilcev pri ohranjanju vseh oblik kulturne dediščine (povezave in razmerja med arhivsko, muzejsko in knjižnično dejavnostjo ZVDAGA, ZVKD-1, ZKj-1).
- Redefinicija muzejske javne službe na državni in lokalni ravni ter meril za njeno financiranje.
- Analiza optimizacije skupnih nalog državnih javnih zavodov.

RU.5. Načrtno spremljanje stanja za boljše načrtovanje obnove in oživljanja dediščine

Spremljanje stanja je ena ključnih nalog javne službe varstva dediščine. Javna služba te naloge zaradi kadrovske podhranjenosti ne izvaja načrtno. Treba je zagotoviti možnosti za načrtno izvajanje te dejavnosti, vključno z novimi izzivi, kot so prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje tveganj in krepitev odpornosti na nesreče. Na drugi strani je treba tudi zagotoviti, da bodo izsledki spremljanja stanja ustrezno vključeni v politike na vseh področjih, ki so za dediščino odločilna.

Ukrepa	Deležniki	Povezave s cilji
Sistemska zagotovitev virov financiranja, kadrov in informacijske podpore za načrtno spremljanje stanja dediščine.	MK, MF, MJU, MP, občine, dediščinske skupnosti	DC.2. RC.2.RC.3. ZC.1.
Upoštevanje stanja dediščine in možnosti za njeno boljše rabo v razvojnih strategijah, programih, prostorskih aktih in programih za obnovo in oživljanje dediščine.	MK, MF, MOP, MGRT, MJU, MP, občine	DC.2.DC.3. RC.1.RC.2. RC.3.RC.4. ZC.3.

Nabor možnih dejavnosti:

- Načrtno usposabljanje javne službe, da na podlagi spremljanja stanja dediščine in ocene možnosti njene uporabe prispeva k oživljanju dediščine in trajnostnemu razvoju.
- Izvedba programa usposabljanja zainteresirane javnosti za sodelovanje v spremljanju stanja dediščine.
- Povečanje integralnih sredstev za načrtno spremljanje stanja dediščine (kadri, informacijska podpora).
- Preučitev možnosti vključevanja zunanjih izvajalcev v načrtno spremljanje dediščine.
- Vključevanje kulturne dediščine v dejavnosti s področja podnebnih sprememb.
- Zagotovitev medresorske obravnave možnosti uporabe dediščine kot pomembnega elementa trajnostnega prostorskega in splošnega razvoja.
- Kadrovska in finančna okrepitev koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine.

RU.6. Spodbujanje razvoja trajnostnega kulturnega turizma, kreativnih industrij in drugih novih produktov in storitev z uporabo dediščinskih virov

Dediščina je skupaj z dejavnostmi, ki jih ustvarja, izjemno dragocen vir za turistično-gospodarski sektor in kreativne industrije. Skrbno negovana dediščina ustvarja prijazno okolje za vse vrste dejavnosti. Hkrati je njena pestrost vir za novo ustvarjalnost. Zato je treba

spodbujati tradicionalne in ustvarjalne dejavnosti, razvoj novih in inovativnih produktov ter storitev, povezanih z dediščino, saj lahko zagotovijo višjo dodano vrednost, večjo konkurenčnost in dodatna znanja.

Ukrepi	Deležniki	Povezave s cilji
Podpora aktiviranju dediščine za spodbujanje kulturnega turizma, kreativnih industrij in drugih načinov uporabe dediščinskih virov.	MK, MGRT, SVRK, MKGP, GZS, strateška razvojno-inovacijska partnerstva	DC.3.DC.4. RC.1.RC.3. RC.4. ZC.3.
Spodbujanje sodelovanja med izvajalci kulturnih programov in javne službe s turističnimi organizacijami.	MGRT, MK, STO, GZS – Turistično gostinska zbornica Slovenije, javne agencije, lastniki /upravljavci	DC.2. RC.1.RC.3. ZC.1.
Zagotovitev možnosti, da ima tudi dediščina korist od posrednih gospodarskih učinkov, ki jih ustvarja.	MGRT, MK, STO, GZS, lastniki/upravljavci	DC.3.DC.4. RC.1.RC.2. RC.4. ZC.2.
Izboljšanje ozaveščenosti o pomenu dediščine pri zaposlenih v turizmu in kreativnih industrijah ter njihovo usposabljanje.	MK, javna služba varstva, GZS, strateška razvojno-inovacijska partnerstva	DC.1.DC.3. RC.1.RC.4. ZC.1.ZC.2. ZC.3.ZC.4.

Nabor možnih dejavnosti:

- Vključevanje dediščine v strategije razvoja turizma v Sloveniji.
- Izvedba pilotnih projektov aktiviranja dediščine, ki prispevajo k razvoju trajnostnega turizma, kreativnih industrij in drugih novih produktov in storitev, povezanih z dediščino.
- Pri promociji turizma na določenem območju predstavljanje lokalne dediščine na vključujoč način, ki bo zagotavljal koristi tudi lokalnemu prebivalstvu in ne bo ogrožal dediščine.
- Izvedba posvetovanj, festivalov in drugih dediščinskih dogodkov z lokalnim prebivalstvom, ki spodbujajo trajnostni in odgovorni turizem, temelječ na vrednotah dediščine.
- Organizacija strokovnih srečanj, dediščinskih festivalov in poletnih šol o dediščini, njenem potencialu in njeni ranljivosti.
- Oblikovanje dediščinskih blagovnih znamk za trženje na področju turizma in kreativnih industrij.
- Razvoj novih poslovnih modelov, ki zagotavljajo, da ima dediščina korist od posrednih gospodarskih učinkov, ki jih ustvarja.
- Uvedba ukrepa, po katerem se del sredstev od turistične takse oz. promocijske pristojbine nameni za dediščino.

Opomba:

Dejavnosti se podrobno določijo v akcijskem načrtu po potrditvi ciljev in usmeritev za delovanje.

Kazalniki

Kazalnik	Vir	Povezave s cilji
Bruto dodana vrednost, ki jo neposredno ustvarjajo dejavnosti na področju dediščine	SURS, MF	RC.2 RC.3 RC.4
Delež javnih odhodkov za dediščino - državni - lokalni	MF, zaključni račun	RC.2 RC.3 RC.4
Delež odhodkov za dediščino glede na BDP - državni - lokalni	MF, zaključni račun	RC.2 RC.3 RC.4
Delež sredstev za dediščino glede na proračun resornega ministrstva	MK	RC.2 RC.3 RC.4
Delež delovno aktivnih v dejavnostih varstva dediščine in dejavnosti muzejev glede na vse delovno aktivne v Sloveniji	SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva	RC.1
Število zaposlenih oseb pri pravnih subjektih v dejavnostih varstva dediščine	SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva	RC.1
Število finančnih ukrepov in ustreznih davčnih spodbud za lastnike in nosilce dediščine ter vlagatelje v njeno ohranjanje Izhodiščna vrednost 2015: 5 Ciljna vrednost 2030: 9	MF, FURS	RC.2
Število MSP (gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov) na področju dediščine - število MSP, ki imajo registrirano dejavnost varstva dediščine - delež prihodkov teh podjetij glede na vse prihodke v MSP	AJPES	RC.1 RC.4
Delež izdatkov gospodinjstev za dediščino	SURS	RC.4
Število sprejetih ukrepov s področja dediščine v razvojnih programih in strateških dokumentih	SVRK	RC.1 RC.3
Število presoj vplivov na okolje, ki vključujejo vplive na dediščino	ARSO	RC.1 RC.3

Opomba:

Navedeni kazalniki imajo širši vpliv na vse tri stebre, čeprav so navedeni primarno v stebru razvoj.

Steber: ZNANJE

Znanje o dediščini, ki je skupna dobrina, povezuje preteklost s prihodnostjo, ki je oprta na prenosu znanj mladi generaciji. Zato je treba ustvariti priložnosti, da se mladi spoznavajo in ukvarjajo z dediščino kot ljubitelji ali kot prihodnji odločevalci in strokovnjaki. Razumevanje lokalne, regionalne in nacionalne dediščine ter dediščine drugih narodov pri mladih krepi zavest o njenem pomenu za posameznika in družbo in jim odpira priložnosti, da se aktivirajo na dediščinskem področju. Najboljša pot za to sta po eni strani vzgoja in izobraževanje in po drugi uporaba novih tehnologij ob hkratnem oživiljanju tradicionalnih znanj in veščin, povezanih z različnimi vidiki dediščine. Steber »znanje« sega na področja raziskav, vzgoje in izobraževanja, usposabljanja v poklicih in obrteh, povezanih z dediščino, in na vsaj dve horizontalni, presečni področji, to je na informacijsko družbo in mlade.

Temelji dediščinskega znanja morajo biti postavljeni v formalnem izobraževanju, ki naj se na izkustveni ravni povezuje z dediščinskimi vsebinami. Dopolnjujejo ga vseživljenjsko izobraževanje, usposabljanje in sistem poklicnih kvalifikacij.

Raziskave in razvoj morajo prispevati k skupnim doktrinom in spodbujati izmenjavo in širjenje znanja na celotnem področju dediščine. K dediščinskim raziskavam je treba pritegniti strokovnjake najrazličnejših profilov, saj le interdisciplinarnost zagotavlja ustvarjanje novih znanj na področju ohranjanja, upravljanja, komuniciranja, interpretiranja dediščine ter njene promocije.

Pri izvajanju razvojnih ciljev stebra »znanje« je ključna nadgradnja partnerskega sodelovanja med dediščinskimi ustanovami, raziskovalnimi organizacijami in vzgojno-izobraževalnimi zavodi vseh ravni.

Cilji

- ZC.1. Dvigniti raven znanj, veščin in vrednot, povezanih z dediščino**
- ZC.2. Pridobiti mlade za ukvarjanje z dediščino**
- ZC.3. Spodbuditi kakovostne dediščinske raziskave**
- ZC.4. Vključevati dediščino v informacijsko družbo**

Razvojne usmeritve in ukrepi

ZU.1. Vključevanje dediščine v formalnem in neformalnem izobraževanju

Naloga kulture, vzgoje in izobraževanja na vseh ravneh je otrokom in mladim ponuditi več: kakovostne dediščinske vsebine in z njo obogatiti temeljne (medpredmetne in kroskurikularne) učne vsebine. Pri izvajanju učnih vsebin je ključno tesno sodelovanje med izobraževalnimi in dediščinskimi ustanovami. Razviti bi morali večji pretok, vključevanje dediščinskih vsebin v pedagoške programe. K temu največ prispeva razvoj pedagoških programov. Dejavnosti se izvajajo tudi neformalno in priložnostno. Podpora imajo tudi kakovostni programi vseživljenjskega učenja, ki jih izvajajo nevladne organizacije.

Ukrepa	Deležniki	Povezave s cilji
Povezovanje dediščinskih vsebin v obstoječih učnih načrtih izbranih predmetnikov z izkušnjami v muzejih, pri objektu ali območju kulturne dediščine, pri nesnovni dediščini.	MK, MIZŠ, Zavod RS za šolstvo, javna služba varstva	DC.1. RC.3. ZC.2.
Podpora sodelovanju izobraževalnih in dediščinskih ustanov, nevladnih organizacij in ustvarjalcev v vzgojno-izobraževalnih programih.	vzgojno-izobraževalni zavodi, javna	DC.1.DC.3. RC.3. ZC.2.

	služba varstva, NVO, ACS	
--	-----------------------------	--

Nabor možnih dejavnosti:

- Preverjanje, v katerih učnih načrtih se dediščinske vsebine navezujejo na temeljne učne vsebine.
- Dopolnjevanje učnih gradiv na temo dediščine za formalno in neformalno izobraževanje s posebnim poudarkom na regionalnih in lokalnih temah.
- Priprava in izvedba vzgojno-izobraževalnih programov, v katere so vključene izobraževalne in dediščinske ustanove ter nevladne organizacije in ustvarjalci.
- Razvoj pedagoških programov v dediščinskih ustanovah v sodelovanju z izobraževalnimi ustanovami.
- Vključevanje neformalnega pridobivanja znanj in védenj v vzgojno-izobraževalne programe.

ZU.2. Dopolnitev sistema izobraževanja in usposabljanja za ohranjanje dediščine

Nujno je celovitejše izobraževanje dediščinskih strokovnjakov, izvajalcev specializiranih del varstva in nosilcev nesnovne dediščine in sicer v okviru formalnega in neformalnega izobraževanja kot tudi priložnostnega (vseživljenjskega) učenja. Razvoj izobraževalnih programov in programov za usposabljanje in profesionalizacijo dediščinskih znanj in veščin je treba načrtovati v sodelovanju z vsemi deležniki s področja šolstva, varstva dediščine in nevladnih organizacij ter stanovskih društev. Zagotoviti je treba možnosti za pridobivanje delovnih izkušenj za mlade strokovnjake na področju varstva dediščine.

Ukrepa	Deležniki	Povezave s cilji
Izboljšanje možnosti za izobraževanje v obstoječih programih poklicnega in strokovnega srednješolskega izobraževanja ter v programih strokovnega in poklicnega usposabljanja, ki podpirajo znanja s področja ohranjanja dediščine	MK, MIZŠ, Zavod RS za šolstvo, CPI, ACS, srednješolski in poklicni izobraževalni zavodi, javna služba varstva, GZ, Obrtno-podjetniška zbornica, občine, regionalne razvojne agencije, stanovska društva in zveze	DC.1.DC.3. RC.1.RC.3. RC.4. ZC.2. ZC.3.
Zagotovitev sistema povezljivosti visokošolskega študija na področju dediščine na ravni domačih in tujih visokošolskih programov, v katerega so vključene tudi dediščinske ustanove.	MK, MIZŠ, NAKVIS, visokošolski zavodi, javna služba varstva, stanovska društva in zveze	DC.4. RC.3. ZC.1. ZC.2. ZC.3.

Nabor možnih dejavnosti:

- Analiza potreb ohranjanja dediščine, možnosti za izobraževanje v obstoječih programih poklicnega in strokovnega srednješolskega izobraževanja ter zaposlitvenih možnosti.
- Priprava in izvedba kakovostnih projektov in programov za posredovanje dediščinskih znanj ter veščin in programov za vseživljenjsko učenje.

- Priprava in izvedba projektov in programov za usposabljanje pedagoških delavcev.
- Analiza ovir pri poveztljivosti visokošolskih študijskih programov na področju dediščine in oblikovanje rešitev za odpravo teh ovir.
- Aktivno povezovanje visokošolskih programov in dediščinskih ustanov z izobraževalnimi programi tujih univerz in mednarodnih organizacij (UNESCO, ICOMOS, ICOM, ICCROM).
- Povezovanje med ustanovami s področja varstva dediščine, izobraževanja in nevladnimi organizacijami.
- Zagotovitev finančnih in drugih pogojev za izvajanje usposabljanja predvsem mladih strokovnjakov s področja dediščine.

ZU.3. Zagotoviti usposabljanje ljubiteljev in strokovnjakov iz drugih sektorjev, ki so povezani z dediščino

Poleg temeljne dediščinske vzgoje in nadaljnega izobraževanja tistih, ki neposredno delajo z dediščino, je pomembno tudi neformalno usposabljanje posameznikov zunaj ožjega področja varstva, katerih delovanje lahko prispeva k ohranjanju dediščine. To so v prvi vrsti zaposleni v državni upravi, lokalnih skupnostih, javnih agencijah, zavodih in podobno, ki se ukvarjajo z upravljanjem stvarnega premoženja države in občin, urejanjem prostora in graditvijo, varstvom okolja, turizmom, drobnim gospodarstvom, obrtjo in razvojem podeželja. Usposabljanje je namenjeno tudi predstavnikom (velikih) lastnikov dediščine, kot so verske skupnosti in nekatere gospodarske družbe. Zaželena je še udeležba članov društev s področja dediščine, ljubiteljske kulture in turizma ter vseh posameznikov, ki jim je dediščina blizu.

Ukrepa	Deležniki	Povezave s cilji
Oblikovanje programov za ljubitelje in strokovnjake z drugih področij, vključno s podporo mentorjem.	MK, MJU, MP, javna služba varstva, JSKD, ZAPS – Zbornica za arhitekturo in prostor, GZ – Turistično gostinska zbornica Slovenije, NVO	DC.1.DC.2. RC.3.RC.4. ZC.1.ZC.2.
Razvoj andragoških programov javnih zavodov s področja dediščine za širjenje dediščinskih znanj med lokalnim prebivalstvom in za ohranjanje kolektivnega spomina.	javni zavodi s področja varstva	DC.1.DC.2. RC.3.RC.4. ZC.1

Nabor možnih dejavnosti:

- Priprava programov in izvedba tečajev za seznanjanje različnih skupin zaposlenih v javni upravi z dediščinsko problematiko.
- Priprava programov in izvedba tečajev za povečevanje ozaveščenosti lastnikov dediščine, usposabljanje lokalnih vodnikov, interpretatorjev, iskalcev arheoloških ostalin, sezonskih delavcev in ponudnikov storitev ter tečajev, o osnovah identificiranja in vrednotenja dediščine.
- Sprejetje zakonodaje o rokodelcih in rokodelskih dejavnostih, ki bo obsegala ravni od izobraževanja, urejanja statusov do promocije.
- Priprava in izvedba andragoških programov javnih zavodov s področja dediščine.

- Izenačitev podpore mentorstvu, ki ga dediščinski strokovnjaki ponujajo nestrokovnjakom, s podporo mentorstvu pripravnikom.

ZU.4. Spodbujanje digitalizacije in spletne dostopnosti ter dolgoročne hrambe digitalnih dediščinskih vsebin

Razvojni dokumenti EU in RS poudarjajo pomen digitalizacije in novih e-storitev za sodobno družbo. Dediščinske vsebine imajo zaradi občečloveških vrednot, ki jih utelešajo, visok komunikacijski potencial. Če so v obliki odprtih podatkov, dostopnih vsem pod enakimi pogoji, objavljeni na javnih platformah, jih lahko ponovno uporabimo pri ustvarjanju novih znanj, storitev in blaga. Zaradi zaostajanja za tovrstnim razvojem v Evropi in svetu mora Slovenija zagotoviti višjo stopnjo digitalizacije, splošne spletne dostopnosti in povezanosti ter omogočiti dolgoročno hrambo digitalnih dediščinskih vsebin.

Ukrepa	Deležniki	Povezave
Zagotovitev dostopa do informacij o kulturni dediščini na enem mestu.	MK, MIZŠ, MJU, MP, javni zavodi s področja varstva, ponudniki storitev	DC.3.DC.4. RC.2.RC.3. ZC.2.ZC.4.
Zagotovitev načrtne digitalizacije dediščinskih kulturnih vsebin, njihove spletne dostopnosti in dolgoročne hrambe.	MK, MIZŠ, MJU, MP, javni zavodi s področja varstva, ponudniki storitev, izobraževalni zavodi	DC.3.DC.4. RC.1.RC.4. ZC.2.ZC.3. ZC.4.

Nabor možnih dejavnosti:

- Nadgradnja registra nepremične in nesnovne kulturne dediščine.
- Vzpostavitev registra premične dediščine.
- Vzpostavitev skupnega portala registra.
- Sprejetje in izvedba načrta za digitalizacijo dediščinskih vsebin, njihove spletne dostopnosti in vzpostavitev repozitorija teh vsebin.
- Sprejetje izhodišč za dolgoročno hrambo digitalnih dediščinskih vsebin.

ZU.5. Spodbujanje večje uporabe e-storitev na vseh področjih dediščine

V okviru strategije naj bodo spodbud deležne ustanove, ki so del javnega sektorja, in tudi dediščinske nevladne organizacije, ki izvajajo e-storitve v zvezi z dediščino ali si zagotavljajo boljše poslovanje, mreženje in zadovoljevanje potreb uporabnikov.

Ukrepa	Deležniki	Povezave
Zagotovitev posodobitve informacijsko-komunikacijske tehnologije in večje uporabe e-storitev v dediščinskih ustanovah.	MK, MJU, MIZŠ, Arnes, javna služba varstva	DC.3.DC.4. RC.1.RC.3. ZC.2.ZC.4.
Zagotovitev kadrov z znanji s področja informacijske tehnologije v dediščinskih ustanovah.	MK, MJU, MIZŠ, izobraževalni zavodi	DC.2. RC.3. ZC.1.ZC.4.

Nabor možnih dejavnosti:

- Program za izboljšanje dostopa do širokopasovnega interneta v dediščinskih ustanovah in nevladnih organizacijah, ki delujejo v javnem interesu.
- Program za izboljšanje uporabe e-storitev v dediščinskih ustanovah.
- Razvoj informacijske podpore posameznim procesom na področju varstva dediščine.
- Nadgradnja informacijskega sistema varstva z modulom za spremljanje stanja dediščine.
- Zagotovitev sredstev za posodabljanje informacijsko-komunikacijske tehnologije v dediščinskih ustanovah.
- Program za okrepitev dediščinskih ustanov z IKT-kadri in za IKT-usposabljanje zaposlenih v dediščinskih ustanovah.

ZU.6. Spodbujanje kakovostnih aplikativnih raziskav in inovacij

Na področju dediščinskih raziskav je treba doseči preboj od bolj ali manj sporadičnih raziskovalnih projektov do usmerjenega in rednega izvajanja raziskav. Glavni raziskovalni izzivi, kot jih opredeljuje program Obzorje 2020 in se nanašajo na dediščino, so inovacije na področju dediščinske ekonomike in upravljanja, socialni vidiki dediščine in vplivi podnebnih sprememb nanjo. Podobno velja za slovensko strategijo pametne specializacije, kjer se dediščinske teme umeščajo v prednostni področji zdravega bivalnega in delovnega okolja ter naravnih in tradicionalnih virov za prihodnost. Slovenija že sodeluje v pripravljani fazi nastajajoče evropske raziskovalne infrastrukture za dediščinske znanosti (E-RHIS).

S povezovanjem raziskovalnih, izobraževalnih in dediščinskih ustanov ter z interdisciplinarnimi projekti bodo izsledki raziskav vključeni v procese ohranjanja, interpretacije in komunikacije dediščine ter bodo sledili potrebam sodobne družbe.

Ukrepa	Deležniki	Povezave
Določitev prednostnih smeri raziskovalne dejavnosti na področju dediščine na podlagi analiz potreb in obstoječih raziskovalnih zmogljivosti.	MK, MIZŠ, ARRS, javna služba varstva, visokošolski zavodi	RC.1.RC.3. ZC.1.ZC.3.
Podpora vključevanju slovenskih raziskovalnih projektov v mednarodne programe (predvsem v Obzorje 2020) in infrastrukturo.	MK, MIZŠ, ARRS	DC.4. RC.3. ZC.1.ZC.2 ZC.3.ZC.4

Nabor možnih dejavnosti:

- Izvedba analize raziskovalnih potreb na področju dediščine in obstoječih zmogljivosti v raziskovalnih organizacijah in raziskovalnih skupinah.
- Sprejetje seznama nacionalno pomembnih raziskovalnih tem s področja dediščine ob upoštevanju razvojnih dokumentov OZN, EU in RS.
- Vključitev Slovenije v EU-program povezanih programskih spodbud (JPI) Kulturna dediščina in zagotovitev sredstev za udeležbo slovenskih raziskovalcev vanj.
- Podpora razvoju nacionalnega vozlišča za dediščinske znanosti (E-RIHS Slovenija).

Opomba:

Dejavnosti se podrobno določijo v akcijskem načrtu po potrditvi ciljev in usmeritev za delovanje.

Kazalniki

Kazalnik	Vir	Povezave s cilji
Število raziskav s področja dediščine, financiranih iz ARRS	ARRS	ZC.1 ZC.3
Število aktivnih raziskovalcev, vključenih v raziskave dediščinske znanosti	ARRS	RC.3 ZC.1 ZC.2. ZC.3 ZC.4
Število sodelovanj v mednarodnih raziskovalnih projektih s področja dediščine	MK, MIZŠ	ZC.1 ZC.3 DC.4 RC.1
Število študijskih, pedagoških in andragoških programov	MK, MIZŠ	ZC.2 DC.1 DC.2
Število izvedenih strokovnih usposabljanj	MK, MIZŠ	ZC.1
Število štipendij za izobraževanje na področjih kulturne dediščine	MK	ZC.1 ZC.2
Število strokovnjakov, ki sodelujejo v programih izpopolnjevanja in usposabljanja	MK, poročila JZ	ZC.1
Število digitalnih vsebin s področja dediščine, objavljenih na spletu	MK	ZC.4
Število slovenskih digitalnih vsebin s področja dediščine, objavljenih na Europeani	MK, Europeana	ZC.4 DC.4
Število enot v registru kulturne dediščine (posebej spomenikov)	MK	ZC.4 DC.3
Število e-storitev na področju dediščine	MK, poročila JZ	ZC.4 DC.3 RC.1
Število dopoljenih učnih načrtov, ki vključujejo dediščinske vsebine s praktičnimi izkušnjami (v muzeju, spomeniku, nesnovna dediščina...)	MIZŠ, MK	ZC.2 DC.1 DC.3
Število programov in njihovih dopolnitev z dediščinskimi vsebinami za ljubitelje in strokovnjake z drugih področij	MK, MJU, MP	ZC.1 DC.1 DC.2 DC.3

Matrika povezav med ukrepi in cilji

		DRUŽBA				RAZVOJ				ZNAJJE			
		DC.1	DC.2	DC.3	DC.4	RC.1	RC.2	RC.3	RC.4	ZC.1	ZC.2	ZC.3	ZC.4
DU.1	DRUŽBA	XX		XX	X				X		X		
DU.2			XX	X		X			XX	X	XX		
DU.3		X		XX	X	XX		X	X	X		X	X
DU.4		X		XX	X	XX		X		XX	X		
DU.5		X	X	X	X		X		X				X
DU.6		X	XX	X	XXX		XX	XXX		XX		XX	
RU.1	RAZVOJ	XXX	XX	X	XX	XXX	XX	XX	XX	X		XX	X
RU.2				X	X	X	XX	XX		X	X	X	X
RU.3				XXX		X	XXX	XX	X	X		X	X
RU.4		XX	XXX	X	X	XXX			XXX	XXX	X		
RU.5			XX	X		X	XX	XX	X	X		X	
RU.6		X	X	XXX	XX	XXXX	X	XX	XXX	XX	XX	XX	X
ZU.1	ZNAJJE	XX		X				XX			XX		
ZU.2		X		X	X	X		XX	X	X	XX	XX	
ZU.3		XX	XX					XX	XX	XX	X		
ZU.4				XX	XX	X	X	X	X		XX	X	XX
ZU.5			X	X	X	X		XX		X	X		XX
ZU.6					X	X		XX		XX		XX	

PRILOGA:

IZBOR NOVEJŠE LITERATURE

Tanja ČERNE, *Primerjalno presojanje financiranja kulture v državah Evropske unije : magistrsko delo*, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, 2016.

Tomaž GOLOB, *Upravljanje varovanih zgodovinskih mestnih območij v Sloveniji : doktorska disertacija*, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, 2016.

Renate GOEBL, Christian WALTL, Marjeta MIKUŽ, et alii, *Evalvacija slovenskih muzejev : 2006–2008 : zaključno poročilo*, Narodni muzej Slovenije, Ljubljana, 2010.

Tanja HOHNEC, *Etnološki vidik metodologije upravljanja kulturnih spomenikov in spomeniških območij, doktorska disertacija*, Univerza v Ljubljani, 2013.

Zvezdana KOŽELJ, *Vrednotenje javne dejavnosti ohranjanja nepremične kulturne dediščine : doktorska disertacija*, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, 2017.

Alenka KUŠEVIČ, *Upravljanje s kulturnimi spomeniki v lasti Republike Slovenije : magistrsko delo*, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, 2016.

Sabina OGRINC, *Kritična presoja trenutne ureditve vrednotenja kulturne dediščine : magistrsko delo*, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, 2016.

Jelka PIRKOVIČ, Borut ŠANTEJ, *Pravno varstvo nepremične kulturne dediščine v Sloveniji = Tutela giuridica del patrimonio culturale immobile in Slovenia*, ZVKDS, Ljubljana, 2012.

Bojan RADEJ, Jelka PIRKOVIČ, Pierre PAQUET, *Smart heritage policy*, Innovative Issues and Approaches in Social Sciences, IIASS, vol. 11, no. 1.

Bojana ROGELJ ŠKAFAR, *Etnološka zbirka kot medij za razkrivanje simbolov nacionalne identitete, etnomitov in stereotipov : doktorska disertacija*, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, 2009.

Muzeji, dediščina in kulturna krajina : zbornik = Museums, heritage and cultural landscape : acta / 1. mednarodni kongres slovenskih muzealcev = 1. International Congress of Slovenian Museums, Piran, 20.-22. 10. 2016; odgovorni urednici Nadja Terčon, Verena Vidrih Perko.

DRUGI VIRI

Agenda 2030 za trajnostni razvoj (slovenski prevod):

http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_pomoc/politike_mrs/cilji_trajnostnega_razvoja/

Kulturno-umetnostna vzgoja : Priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol – <https://www.zrss.si/kulturnoumetnostnavzgoja/publikacija.pdf> (dopolnjena spletna različica)

Marija BRUS, *Analiza stanja v muzejih, financiranih iz sredstev MK, Državni in pooblaščen muzeji*, Ljubljana, oktober 2016.

Cultural Environment Strategy 2014–2020, Ministry of Education and Culture, Helsinki, 2014.

EUSALP Presidency Report 2016, Republic of Slovenia, Ljubljana, januar 2017.

EUROPEAN CULTURAL STRATEGY FOR THE 21st. CENTURY, Council of Europe, Ministers' Deputies Recommendations, 22 February 2017.

Evropska strategija kulturne dediščine za 21. stoletje, Svet Evrope, 2017, slovenski prevod: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Novice/2017/Strategija_21_SvetEvr ope.pdf

Hrvatska u 21. stoljeću, Strategija kulturnog razvitka, Ministarstvo kulture Hrvatske, Zagreb, 2003.

Nacionalne smernice za kulturno-umetnostno vzgojo v vzgoji in izobraževanju objavljene v publikaciji <https://www.zrss.si/kulturnoumetnostnavzgoja/publikacija.pdf>

Otok Cres, Strategija teritorija 2016–2025, Pilotni projekt lokalnog razvoja, Cres, 2015.

Smart Heritage Protection, Narodni muzej Slovenije, Ljubljana, maj 2017. (gradivo seminarja).

Strategija dolgožive družbe, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj ter MDDSZ, Ljubljana, september 2017.

Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021, Ljubljana, oktober 2017.

Think in time, The Swedish National Heritage Board's strategy for 2011-2013, www.platsr.se.

Strategija razvoja Slovenije 2030, Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2017, http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/Strategija_razvoja_Slovenije/Strategija_razv oja_Slovenije_2030.pdf.

Vizija Slovenije, Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, Ljubljana, december 2016; <https://slovenija2050.si/wp-content/uploads/2017/01/Vizija-Slovenije.pdf>.

Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA, Uradni list RS, št. 30/06 in 51/14).

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1, Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 – ZUJIK in 92/15).

Zakon o ratifikaciji Okvirne konvencije Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo (MOKVKDD, Uradni list RS, št. 22/2008).

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK, Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16 in 61/17).

Zakon o varstvu kulturne dediščine, (ZVKD-1, Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16 in 21/18 – ZNOrg).

Seznam uporabljenih kratic:

ACS – Andragoški center Slovenije

AJPES – Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve

ARRS – Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije

ARSO – Agencija Republike Slovenije za okolje

CPI – Center za poklicno izobraževanje Republike Slovenije

FURS - Finančna uprava Republike Slovenije

GZS – Gospodarska zbornica Slovenije

ICOM – Mednarodni muzejski svet (*International Council of Museums*)

ICOMOS – Slovensko nacionalno združenje za spomenike in spomeniška območja (*International Council of Monuments and Sites*)

ICCROM – Mednarodni center za študij varstva in restavriranja kulturnih dobrin (*International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property*)

JPI - Povezane programske pobude (*Joint Programming Initiatives*) ()

MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino socialne zadeve in enake možnosti

MF – Ministrstvo za finance

MGRT – Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo

MIZŠ – Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

MJU – Ministrstvo za javno upravo

MK – Ministrstvo za kulturo
MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP – Ministrstvo za okolje in prostor
MP – Ministrstvo za pravosodje
MZI – Ministrstvo za infrastrukturo
MZZ – Ministrstvo za zunanje zadeve
NAKVIS – Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu
NVO – nevladne organizacije
RTV – Radio in televizija Slovenija (na vseh programih)
SURS – Statistični urad Republike Slovenije
Svet EU – Svet ministrov držav, ki usklajujejo in sprejemajo skupno zakonodajo (v sodelovanju s parlamentom) in druge akte
SVRK – Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko
UNESCO – Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo
ZAPS – Zbornica za arhitekturo in prostor,
ZVKD-1 – Zakon o varstvu kulturne dediščine
ZVKDS – Zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine

...

Opombe

Osnutek strategije je pripravila delovna skupina Direktorata za kulturno dediščino Ministrstva za kulturo pod vodstvom Damjane Pečnik: mag. Marija Brus, mag. Tanja Černe, Silvester Gaberšček, mag. Ksenja Kovačec Naglič, Magda Miklavčič Pintarič, Barbara Mlakar, Špela Spanžel (sodelovala do konca marca 2017) in mag. Gojko Zupan.

V strokovno delo so bile dejavno vključene zunanje strokovnjakinje, ki so uveljavljene na področju varstva nepremične, premične in nesnovne dediščine, muzealstva ter izobraževanja konservatorjev in muzealcev na Univerzi v Ljubljani: dr. Tanja Hohnec, dr. Bojana Rogelj Škafar, dr. Jelka Pirkovič in ddr. Verena Vidrih Perko. Odlikujejo jih dolgoletne izkušnje na področju ohranjanja dediščine in vodenja dediščinskih ustanov. Imajo najvišje znanstvene in strokovne nazive. Dejavno vlogo je imela dr. Jelka Pirkovič, posebno pri usklajevanju z evropskimi strateškimi izhodišči.

Pri pripravi osnutka so sodelovali tudi eksperti Ministrstva za kulturo in Zavoda za varstvo kulturne dediščine za posamezna področja: mag. Nataša Bucik (šolstvo in izobraževanje), mag. Alenka Kuševič (investicije in gospodarjenje s kulturnimi spomeniki), dr. Zvezdana Koželj (teorija varstva dediščine in evalvacija) in Borut Šantej (pravna vprašanja). Strokovna skupina je upoštevala predhodno pripravljena gradiva za strategijo, npr. različne analize, zbrala jih je Nada Zoran in zlasti novejše individualne raziskave obravnavanega področja, katerih avtorji so: mag. Tanja Černe, dr. Tomaž Golob, dr. Zvezdana Koželj, mag. Alenka Kuševič, mag. Sabina Ogrinc in ddr. Verena Vidrih Perko.

Besedilo je lektorirano.